

morajo na kranjskih srednjih šolah vsi dijaki učiti slovenščine. — Vzgljednemu učitelju Andreju Praprotniku postavi danes ljubljansko učiteljsko društvo lep nagrobni spomenik.

Primorsko. Koncesijo za zgradbo vipavske železnice hočejo siloma dobiti Lahoni, dasi so se tej zgradbi prej zoperstajali. — Zemljiška knjiga v Gorici je zelo slaba, posebno slov. imena so čudno spakodrana. — Obrtno solo za zidarje je vlada ustanovila v Renčah na Goriškem. — Zadnji shod »Edinosti« na Proseku se je srečno dovršil, in je bil vsprejet predlog, naj se za tržaško okolico ustanovi okrajno glavarstvo.

Gališko. Leta in leta se poljski plemenitaši niso nič brigali za kmete, čeprav so jih ti volili v razne zastope. Kmetje so se zdaj vzdramili, in kmečka stranka pridobiva vedno več pristašev. Ta stranka je te dni pri volitvah v okrajne zastope zmagala v desetih okrajih.

Vnanje države.

Rim. Sv. oče so podelili vodji ruskega vnanjega ministerstva, Šiškinu, veliki križec Pijevega reda. — Monsignor Makario se v kratkem vrne iz Abesenije, brez laških ujetnikov.

Italijansko. Civilna poroka kraljeviča Viktorja Emanuela s princesinjo Heleno se je vršila preteklo soboto v Kvirinalu v Rimu, cerkvena poroka pa v cerkvi Sta. Maria degli Angeli. Bile so razne slovesnosti o tej priliki; tudi je kralj Umberto pomilostil mnogo političnih in drugih hudodelnikov.

Nemško. Stari Bismarck je te dni razglasil, da tedaj, ko je bila sklenjena trozveza, se je bila med Nemčijo in Rusijo sklenila za deset let še posebna pogodba, vsled katere sta si ti dve državi obljubili neutralnost v slučaju vojske Rusije z Avstrijo ali Nemčije s Francijo. Ako bi se torej takrat vnela vojska Avstrije z Rusijo, bila bi nas Nemčija pustila na cedilu. Taka je nemška poštenost! Tak figaž je Bismarck, katerega naši Nemci kar obožavajo!

Rusko. Veliki ruski časniki »Garaždanin« je vlada prepovedala izdajati, ker je sila ostro in zaničljivo začel pisati o Francozih. — Vlada je dovolila, da se katoliške cerkve s svojim premoženjem smejo dati popraviti, ne da bi zato trebalo vladinega dovoljenja. Pri nas nismo tako srečni!

Bolgarsko. Te dni je vlada skupščino razpustila, ker so ji razne stranke delale mnogo preglavic. Ministerski predsednik Stojlov je že šel v svoj volilni okraj, da ondi priredi shode. To je gotovo, da bode vlada po volitvah imela močno večino.

Turško. Sultan iskreno želi, naj mu Črnogora ostane prijazna; zato je poslal oni teden odlikovanja črnogorski kneginji in drugim dostojanstvenikom. — Ruski poslanik Nelidov je bil oni dan pri sultanu ter izjavil, da Rusija ni Turčiji sovražna, toda le-ta mora kmalu uvesti razne preosnove v Armeniji. Sultan je je seveda vse lepo obljubil.

Amerika. V severnih Zveznih državah bode dne 3. novembra izvolitev predsednika. Bržčas bode izvoljen demokrat Brijan. — Na Kubi se bodo Španci morali vojskovati z ustaši še do marcija meseca, kakor to vlada zatrjuje, in potem bode mir. Bog vé!

Za poduk in kratek čas.

Madjari in njih navali na slov. Štajar.

(Zgodovinski spominčki; piše M. Slekovec.)

(Dalje.)

Že februarja l. 1538. so podložniki Thurzó-ta stari, vsled povodnje zelo poškodovani jez onkraj Ver-

žeja tako obnovili, da se je Mura naravnost proti Veržeju obrnila. Zaradi te svojevoljne uravnave v Radgono sklicane obravnave (31. marcija in 28. oktobra) so ostale zopet brezuspešne. Zaradi tega so deželni stanovi januarja l. 1539. sklenili, pod vodstvom deželnega glavarja odstraniti dotične jezove in Muro napeljati v staro strugo, kakor hitro se bode led raztaljal. To se je kljub temu, da so se Madjari v bran postavili in nekatere ljudi do krvavega stopli, vendar zgodilo. Pri tej priložnosti so Štajarci nekega madjarskega davkarja, ki je ljudi šuntal, zgrabili in v Muro vrgli.

Thurzó je na to zbral precejšnjo trumo vojakov in drugih ljudi, da bi dal nove jezove napraviti. A Štajarci so hoteli to na vsak način zabraniti. Zato je poslala deželna vlada vojake, — pešce in konjike s topi in drugim orožjem na Mursko polje, in gotovo bi se bili zgrabili, ko bi cesar Ferdinand s svojo mogočno besedo ne bil tega zabranil. Prepovedal je namreč kakor Štajarcem, tako Ogrom vsakatero silnost, Nikolaju Jurešiču pa ukazal, naj se s svojimi trumami mahoma poda tje ter skrbi za mir in red.

In dokler je slavni kiseški junak Jurešič taboril v Veržeju, vladal je mir na tej in oni strani Mure. A v poznejših letih so se ponavljali jednaki prepiri še večkrat in nekaterekrat je prišlo do krvavih prask. Jedni so napadali druge ter rivali Muro zdaj sem, zdaj tje, a ker je vlada vedno omahovala, ostalo je vse pri starem. Mura pa, razkosana v neštevilne panoge, spominja še dandanes na večletni razdor, ki je zaradi nje vladal med Ogri in Štajarci.¹⁾ —

Še slabši sosedi so bili Madjari Štajarcem v 17. in 18. veku, ko so se večkrat celó s Turki bratili. Kdo se ni slišal o Krucih, oni tursko-madjarski druhal, ki je svoje dni po prijetnih in rodovitnih krajih med Muro in Dravo grozovito razsajala? Dasi je preteklo že skoraj 200 let, kar so ti divjaki več let zaporedoma v celih trumah v naše kraje ropat in požigat prihajali, še ljudje na nje niso pozabili.

Prve sledi Krucev najdemo za cesarja Maksimilijana I. (1493—1519). Takrat je namreč več ko 10.000 ogerskih kmetov zapustilo svoje domovje, da bi šli nad divje Turke ter jim pokazali pot tje, od koder so bili prišli. V znamenje, da hočejo za poveličanje sv. križa iti v vojsko, so si nekateri, kakor svoje dni za časa križarskih vojsk, pripeli na desno ramo ali pa na prsi rudeč križ. Po tem križu so nje imenovali križarje ali po latinski besedi »crux« (križ) tudi Kruciate ali Kruce. Njih vodja, zviti Jurij Doža, pa z njimi ni šel nad Turke, ampak je, dobro vedoč za mrznjo kmetov do grajščakov, planil nad gradove plemenitašev ter ropal in plenil, kjer se je kaj dalo. K tej tolovajski druhal je vrelo od vseh strani vedno več ljudi, ne samo kmetov, katerim je delo presedalo, ampak tudi z vlado nezadovoljnih grajščakov, in vnela se je grozna ustaja, ki je več let trajala in vladarjem delala velike preglavice.

Najhujše je pa strašen plamen občne ustaje švigal po Ogerskem za cesarja Leopolda I. (1658—1705). Postavil je namreč na palati novo mesto za cesarskega namestnika nekega Nemca in podelil najvišje državljanske in vojaške službe le tujcem. To je ohole magnate hudo razžalilo in po vsej Ogerski je začelo vreti ter se pripravljati na strašen punt. Nekateri zarotniki so bili sicer l. 1671. ob glavo dejani, ali punt s tem ni bil zadušen. Iskra nezadovoljnosti je dalje tlela, — Turki in Francozi so jo podpihovali in vse je bilo za ustajo pripravljeno, samo sposobnega glavarja je še manjkalo. A tudi ta je bil v osebi grofa Tököly-ja kmalu najden.

Emerik grof Tököly, po svoji telesni lepoti in moči,

¹⁾ Beitr. z. K. steierm. G., 1883, 92—136 in Muchar, VIII., 399, 400 in 441.

vednosti in drugih lastnostih za vodjo tako rekoč vstvarjen, je s pomočjo Poljakov in Francozov zbral nezadovoljne narode okoli sebe. S 15.000 Ogrov in Poljakov, ki jih je bil za francoski denar najel, vzel je brez vsakega zadržka manjša mesta po Ogerskem in njegove trume so razbijale po raznih krajih, celo do Moravskega. Cesar Leopold je bil prisiljen, skleniti s Tököly-jem premirje in pogajati se z nezadovoljnimi. Po dolgem prenehanju se je l. 1680. zbral zopet ogerski deželni zbor. Grof Pavel Esterhazy je postal palatin, Hrvaška je dobila svojega bana in ogerski stanovci vse svoje stare pravice; — kar so Ogrji želeli, so dosegli.

(Dalje prih.)

Smešnica. Mati: »Ti, Franček, sestra se pritožuje, da nisi hotel ž njo breskve deliti, kakor sem ti rekla. — »Mati, to mi res; saj sem ji dal koščico, in to lahko na vrtu vsadi, in imela bode celo drevo!«

Razne stvari.

Domače. (Obletnica.) Minoli terek je preteklo sedem let, kar so naš milostivi nadpastir Mihael bili v Solnogradu za škofa posvečeni. Vsled tega je bila v terek ob 8. uri v stolni cerkvi slovesna sv. maša, katero so peli preč. g. stolni dekan L. Herg.

(Papežev blagoslov) s popolnimi odpustki bodo podelili mil. knezoškof prih. nedeljo, na god vseh svetnikov, po poznem slovesnem sv. opravilu v stolni cerkvi. Odpustki se dobijo po navadnih pogojih.

(Od Save.) Med zadnjim pohodom samostana čč. trapistov v Rajhenburgu, obiskali so naš milostni knezoškof tudi samostan magdalenk na Bučki na Kranjskem. Pri povratku pričakovala jih je šolska mladina v cerkvi na Raki, kateri so podelili sv. blagoslov.

(V Škofljivesi) pri Vojniku so se dne 26. in 27. okt. vršile volitve občinskih zastopnikov. Da ni bilo brez »vojske« med »Nemci« in Slovenci, sklepa se lahko že iz velikega števila došlih davkoplachevalcev. Pri volitvi za tretji razred so »Nemci« skupaj spravili 24 glasov, Slovenci pa 187 glasov; v drugem razredu Slovenci 61, »Nemci« 9, v prvem pa Slovenci 30, a »Nemci« 15 glasov. Po volitvah v vtorek so Slovenci svojo zmago svetu naznanjali s strelbo iz topičev. Vrlim slovensko-zavednim kmetom: Slava!

(Iz Rajhenburga.) Sv. misijon bode od dne 27. okt. do dne 8. nov. v Rajhenburgu; vodijo ga čč. gg. lazaristi. — Učiteljsko mesto v Rajhenburgu je izpraznjeno, ker je gpđ. Mikuš ostavila službo. — Načelnik železniške postaje v Rajhenburgu je sedaj odločen narodnjak, g. Fr. Podkrajšek.

(Priporočba.) G. drd. Ferdinand J. Ulrich, notarski kandidat v Mariboru, ki je nedavno z dobrim uspehom v Gradcu dovršil notarski izpit, se priporoča za zagovornika v kazenskih zadevah.

(Umrl) je dne 26. okt. č. g. Jakob Črnc, duhovnik v začasnem pokoju na Pilštanju, v 32. letu svoje dobe. Prej je bil štiri leta pomožni duhovnik na Polzeli v Savinjski dolini. Naj v miru počiva!

(Zapriseženje vojaških novincev.) Na god vseh svetnikov bode v Mariboru pred kadetno šolo vojaška sv. maša in bode po pridigi vojaškega kaplana, č. g. Jak. Tájeka, zapriseženih 944 vojaških novincev.

(Redko starost) je učakal g. Simon Burcar, oče ruškega g. župnika in posestnik v Ivanjševcu pri Radgoni. Porodil se je namreč dne 22. okt. 1806. leta in je večeraj zdrav in čvrst obhajal svojo devetdesetletnico. Še mnoga leta!

(Na kadetno šolo v Strass) bode hodil kadetov v veronauku podučevati č. g. Jak. Tájek, vojaški kaplan v Mariboru, ki tudi na mariborski kadetni šoli ta predmet uči.

(Gornjegrajski okrajni zastop.) Dne 21. okt. je bil za načelnika tega zastopa izvoljen g. Anton Goričar, poštar v Mozirju, in za njegovega namestnika č. g. Jož. Dekorti, župnik v Ljubnem.

(Zdravniške vesti.) Zdravnik g. dr. Heribert Borštner pride iz Braslovč v Št. Pavel na Boljski; gosp. dr. Ant. Švab na Vransko. G. dr. Fr. Velimek pa je zapustil Ljubno.

(Od gornje Savinje.) Savinja je ob zadnji povodnji precej poškodovala cesto proti Solčavi. — Cigani so zažgali predzadnji terek v Lokah, nasproti Mozirju; zlobneži se že hladijo v Gornjem gradu.

(Sod se raznesel.) Na Laškem sta dne 20. okt. popoldne ob 3. uri, pri g. Černetu hotela Viljem Ekel in Jožef Pečnik v kleti sod osnažiti. Zato je Ekel vлил v sod pol litra špirta in ga užgal; toda nastali sopuh izbije sodu dno in težko rani Ekeln.

(Požar.) Dne 22. okt. je zgorelo gospodarsko poslopje Jožefu Strelcu in Franca Bezjaku v Bukovcih niže Ptuja. Zanetil je 4-letni sin Franca Bezjaka. — Dne 17. okt. pa je zgorela hiša Francu Vidmarju v Brezjah pri Kostrivnici. Škode ima za 600 gld.

(Ubegel kaznjene.) Dne 22. okt. je iz celjskega okrožnega sodišča pobegnil 16-letni Fr. Vodušek, doma v Šmartnu na Paki. Dobil je zaradi tatvine 5 let ječe. Drugi dan pa so njegovo truplo našli v Voglajni. Ali je sam rad skočil v vodo ali pa se je ponesrečil, se ne ve.

(Nagrobni spomenik.) Dne 26. okt. se je odkril na Sladki gori ob obilni udeležbi učiteljev in priprostega ljudstva nagrobni spomenik pokojnemu sladkogorskemu učitelju, g. Jakobu Vodlaku. Postavili so mu ga tovariši učitelji. Po sv. maši za rajnega šel je sprevod na pokopališče in tam je šolski vodja od Sv. Petra v Medvedovem sebi, gosp. Strmšek, v kratkih besedah orisal pomen in uzrok spomenika.

(Sejem v Celju) na dan sv. Uršule je bil izvrstno obiskan. Živine so prignali mnogo in je bila kupčija z njo prav živahna. Za kramarski sejem pa se ljudje malo brigajo, ker je zdaj skoro v vsaki večji vasi kak trgovec.

(Pozor na puške!) Oni dan se je v Radečah pri Zidanem mostu brat hotelirja Franca Petriča, Karol Petrič, vračal z lova domov in tik doma jemal patrone iz puške. Puško je držal vodoravno, puška se sproži in zadene slaboumnega Janeza Jelena v glavo, da je bil pri tej priči mrtev.

(Nesreča na Savi.) Pri Brežicah se je na Savi vozil v čolnu oskrbnik dr. Karol Leuschner s soprogo, 6-letnim sinkom in njegovo učiteljico. Čoln pa se zvrne in vsi se pogreznejo v velikanske valove. Rešili so se s težavo, samo sinka je odnesla Sava.

(Popravek.) Slavno uredništvo! V 43. st. »Slov. Gospodarja« natisnili ste med noticami »Razne stvari« člančič, zadevajoč mojo osebo, kateri ni resničen. Na podlagi § 19. tisk. zakona z (sic) l. 1862, prosim, da sprejmete v prihodnji številki cenjenega Vašega (sic) lista, nespremenjen naslednji popravek: Ni res, da bi jaz preganjal list »Slovenski Gospodar«. Res pa je, da jaz čislam vsakogar, ki kaj stori za prosveto milega naroda in res je, da sem bil le primoran nastopiti tožbeno pot, ker cenjeno uredništvo »Slov. Gospodarja« ni hotelo sprejeti mojega popravka in poravnati mi krivico (sic). V Celji, 25. oktobra 1896. Dragotin Hribar. — Čuden mož, ta nedolžni g. Hribar! V tem, ko trdi, da ne preganja »Slov. Gospodarja«, pa ga tira pred